

Monika MAKOWIECKA

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA OBSZARÓW PRZYGRANICZNYCH POLSKI I SŁOWACJI

Streszczenie

W opracowaniu podjęto próbę dokonania oceny atrakcyjności inwestycyjnej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji, w tym stanu infrastruktury technicznej. Zakres rozważań uwzględniał jednostki terytorialne, położone na linii granicznej obu tych państw, obejmujące łącznie siedem podregionów, z których pięć leży po polskiej stronie granicy (podregion nowosądecki, nowotarski, oświęcimski, bielski oraz krośnieński), a dwa po stronie słowackiej (Kraj žilinský i prešovský).

Przyjęta w publikacji metodologia opierała się na badaniu opinii ekspertów merytorycznych z wykorzystaniem metody Delphi. Narzędziem niezbędnym do weryfikacji przyjętych w publikacji celów było przeprowadzenie badań ankietowych według kwestionariusza, skierowanego do pracowników naukowych uczelni (w tym kadr zarządzających), przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu oraz władz jednostek samorządu terytorialnego, zlokalizowanych na obszarach przygranicznych Polski i Słowacji.

Pozyskane dane poddano analizie statystycznej, która polegała na wyznaczeniu miary pozycyjnej (dominancy). Dla każdej sfery objętej obserwacją obliczono ponadto ocenę średnią. Rezultaty badań zostały poddane wnioskowaniu, weryfikującemu zgodność opinii ekspertów, którą scharakteryzowano za pomocą współczynnika dyspersji względnej klasyfikacji.

Wyniki przeprowadzonych badań empirycznych pozwoliły stwierdzić, że obszary przygraniczne Polski i Słowacji, pomimo tzw. peryferyjnego charakteru, są terenami o stosunkowo dużej atrakcyjności inwestycyjnej, która jest impulsem do gospodarczego rozwoju podregionów, mając jednocześnie korzystny wpływ na sferę społeczną. Uwypuklają one ponadto kwestię występowania ograniczeń infrastrukturalnych, wyrażających się w szczególności w niedorozwoju infrastruktury technicznej. Istniejące bariery stanowią swego rodzaju wyzwanie w realizowaniu prorozwojowej polityki regionalnej jednostek terytorialnych.

Słowa kluczowe: atrakcyjność inwestycyjna, infrastruktura techniczna, obszar przygraniczny, atrakcyjność turystyczna, kapitał społeczny, współpraca transgraniczna.

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF POLAND AND SLOVAKIA BORDER AREAS

Summary

The study attempts to assess the investment attractiveness of Polish and Slovak border areas, including the state of technical infrastructure. The scope of considerations included territorial units located on the border line of both these countries, including a total of seven subregions, of which five are on the Polish side of the border (Nowosądecki, Nowy Targ, Nowy Targ, Oświęcim, Bielsko and Krosno subregions), while two on the Slovak side (Kraj žilinský and prešovský).

The methodology adopted in the publication was based on researching the opinions of substantive experts using the Delphi method. The tool necessary to verify the objectives adopted in the publication was to conduct a survey according to a questionnaire, addressed to academic staff of universities (including management staff), representatives of business environment institutions and local government units located in the border areas of Poland and Slovakia.

The obtained data was subjected to statistical analysis, which consisted in determining the positional measure (dominants). An average rating was also calculated for each sphere covered by the observation. The results of the conducted tests were inferred, verifying the compliance of expert opinions, which was characterized by means of the dispersion ratio of relative classification.

The results of the empirical research allowed to conclude that the border areas of Poland and Slovakia, despite the so-called peripheral nature, are areas of relatively high investment attractiveness, which is an impulse for the economic development of subregions, while having a positive impact on the social sphere. They also highlight the issue of infrastructure constraints, expressed in particular in the underdevelopment of technical infrastructure. The existing barriers are a kind of challenge in implementing the pro-development regional policy of territorial units.

Key words: investment attractiveness, technical infrastructure, border area, tourist attractiveness, social capital, cross-border cooperation.

Wprowadzenie

Atrakcyjność inwestycyjna jednostek terytorialnych rozumiana jest jako zbiór uwarunkowań do realizacji działań o charakterze inwestycyjnym (rozwojowym) na danym obszarze, które oferują pewną kombinację korzyści lokalizacji (przewag danego miejsca), możliwych do osiągnięcia w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej (Czerwieńec, 2007, s. 7). W tym znaczeniu pojęcie „atrakcyjność inwestycyjna” można rozpatrywać w trzech aspektach: potencjalnym, rzeczywistym i subiektywnym (Godlewska-Majkowska, 2011, s. 7). Na potencjalną atrakcyjność inwestycyjną składają się w szczególności: uwarunkowania przyrodnicze, preferencje inwestorów (w tym ich potencjał i strategia działania), konkurencyjność danej branży, sytuacja na rynku pracy, wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną, a także sytuacja rynkowa. Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna jest odzwierciedleniem możliwości danego obszaru do absorpcji środków finansowych i kapitału rzeczowego, skłaniających inwestorów do podejmowania aktywności na tym terenie. Wizerunek obszaru – wynikający z indywidualnego postrzegania jednostki przestrzennej przez inwestorów – jest z kolei subiektywną oceną atrakcyjności inwestycyjnej. Pojęcie to cechuje się zatem pewną złożonością, wynikającą z wielości czynników, kształtujących rodzaj i zasięg podejmowanych przez podmioty gospodarcze działań. Optymalna ich kombinacja, umożliwiająca zmniejszenie nakładów i bieżących kosztów funkcjonowania przedsiębiorstwa, decyduje ostatecznie o atrakcyjności inwestycyjnej. Należy jednak dodać, że w ogólnej klasyfikacji jednostek terytorialnych znaczenie poszczególnych sfer oddziaływania będzie odmienne w kontekście województw, regionów czy podregionów w odniesieniu do poszczególnych rodzajów działalności gospodarczej.

Inwestycje, zmieniające strukturę rzeczową aparatu wytwórczego, technologię produkcji, strukturę oraz jakość wytwarzanych dóbr i usług, w sposób bezpośredni przyczyniają się do wzrostu oraz rozwoju gospodarczego. Są one tym samym istotnym elementem, uwzględnianym w realizacji polityki rozwoju lokalnego i tworzeniu długookresowych strategii rozwoju jednostek terytorialnych. Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego oraz społecznego poszczególnych obszarów ma z kolei charakter obiektywny i wynika w szczególności z różnorodności samej przestrzeni geograficznej. Różnice w warunkach środowiska geograficznego, jak również zróżnicowane czynniki rozwoju geograficznego oraz społecznego powodują, że poszczególne regiony wykazują niejednakową dynamikę rozwoju. W rezultacie wyróżnia się regiony silniej i słabiej rozwinięte, które charakteryzują się wyższą i niższą dynamiką rozwoju, a także różnym poziomem życia ludności (Szymła, 2005, s. 102).

Celem niniejszego opracowania jest dokonanie oceny atrakcyjności inwestycyjnej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji¹, w tym stanu infrastruktury technicznej. Zasadność podjęcia problematyki atrakcyjności inwestycyjnej, jako przedmiotu rozważań w niniejszym artykule, wynika w szczególności z uzyskanych wyników innych (obszernych) badań empirycznych, prowadzonych przez Autorkę w zakresie problematyki obszarów przygranicznych. W ich świetle, wśród najważniejszych aspektów, które powinny być uwzględniane przy planowaniu przez samorządy kierunków rozwoju obszarów przygranicznych Polski oraz Słowacji, wskazano rozwój infrastruktury technicznej, poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną obszaru. Tworzenie zaplecza inwestycyjnego stanowi z kolei najkorzystniej zaopiniowane działania w ocenie dotychczasowego zaangażowania samorządów w rozwiązywaniu problemów w sferze gospodarczej na obszarach przygranicznych².

Uwzględniając podział administracyjny, zakres badań, w kontekście podjętej problematyki, uwzględniał będzie obszary przygraniczne Polski i Republiki Słowacji, położone na linii granicznej obu tych państw. Obejmują one łącznie siedem jednostek terytorialnych NUTS 3, z których pięć leży po polskiej stronie granicy (podregion nowosądecki, nowotarski, oświęcimski, bielski oraz krośnieński), a dwa po stronie słowackiej (Kraj žilinský i prešovský). Łącznie, obszar pogranicza polsko-słowackiego obejmuje 38 096 km², po stronie polskiej zajmując 22 314 km², a po słowackiej 15 782 km². Długość granicy państwowej Polski z Republiką Słowacką wynosi 541 km, co stanowi 15,40% całkowitej długości granic Polski, a także 39,93% całkowitej długości granic Republiki Słowackiej. Obszar pogranicza należy ponadto do zlewiska Morza Bałtyckiego (dorzecze Wisły) i Morza Czarnego (dorzecze rzeki Wag).

1. Założenia metodyczne badań empirycznych

Przyjęta w opracowaniu metodologia opierała się na badaniu opinii ekspertów merytorycznych z wykorzystaniem metody Delphi, rozumianej jako zasadny, typowy i powtarzalny sposób zbierania, opracowywania, analizy oraz interpretacji danych empirycznych, który umożliwia uzyskanie maksymalnie i optymalnie uzasadnionych odpowiedzi na stawiane pytania badawcze (Nowak, 2008, s. 22). Narzędziem niezbędnym do weryfikacji przyjętych w publikacji celów było przeprowadzenie badań ankietowych według określonego kwestionariusza, skierowanego do pracowników naukowych uczelni wyższych (w tym kadr zarządzających), przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu oraz władz jednostek samorządu terytorialnego, zlokalizowanych na obszarach przygranicznych Polski i Słowacji.

¹ Brak jest jednej, powszechnie uznawanej definicji obszaru przygranicznego. W zależności od dyscypliny naukowej, rozpatrującej problematykę obszarów przygranicznych, termin ten odnosi się do terenów leżących po jednej lub po obu stronach granicy państwowej. Zazwyczaj przyjmuje się, że pojęcie obszaru przygranicznego odnosi się do terytorialnego układu społeczno-gospodarczego położonego po obu jej stronach. Zasięg obszaru przygranicznego jest jednoznacznie określony tylko od strony zewnętrznej, w miejscu przebiegu granicy państwa. Od wewnątrz cechuje się szeroką strefą przejściową. Dla celów planistycznych przyjmuje się, że obejmuje on terytorium do 100 km szerokości od granicy państwowej (Kozak, Pyszkowski, Szewczyk, 1998, s. 27).

W terminologii Unii Europejskiej obszary przygraniczne są jednoznacznie zdefiniowane jako jednostki poziomu NUTS 3 wzdłuż granic państwowych. Rozporządzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2007 r., Nr 214, poz. 1573, z późn. zm.), na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), (Dz.Urz. UE. L 154 z 21.06.2003, z późn. zm.).

² Z uwagi na ograniczoną objętość opracowania, zaprezentowano w nim jedynie badania wstępne nad atrakcyjnością inwestycyjną obszarów przygranicznych, w oparciu o wspomniane wyniki innych badań, realizowanych w sferze zainteresowań naukowych Autorki.

Pytania zawarte w pierwszej części kwestionariusza odnosiły się do oceny atrakcyjności inwestycyjnej omawianych jednostek terytorialnych NUTS 3 w następujących sferach:

- poziom przedsiębiorczości i konkurencyjności lokalnej gospodarki;
- dostępność terenów inwestycyjnych;
- dbałość o infrastrukturę techniczną;
- atrakcyjność turystyczna obszaru;
- dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania działalności gospodarczej;
- podejmowanie działań promocyjnych podregionów jako obszarów przyjaznych inwestorom;
- wprowadzenie ułatwień w zakresie procedur urzędowych;
- poziom współpracy samorządów z przedsiębiorcami;
- poziom współpracy samorządów z instytucjami otoczenia biznesu;
- inicjowanie ośrodków wspierania przedsiębiorczości;
- dostępność kadr pracowniczych;
- poziom wykształcenia kadr;
- poziom kapitału społecznego;
- inna.

Zagadnienia uwzględnione w drugiej części formularza miały za zadanie uzyskać opinię ekspertów na temat stanu infrastruktury technicznej. Odpowiedzi na pytania w obydwu częściach badania polegały na przyporządkowaniu oceny każdemu z wymienionych zagadnień (1 – bardzo nisko, 2 – nisko, 3 – dostatecznie, 4 – dobrze, 5 – bardzo dobrze, 0 – trudno powiedzieć)³.

Pozyskane na podstawie opinii ekspertów informacje poddano analizie statystycznej, która obejmowała wyznaczenie miar położenia, spośród których wybrano miarę pozycyjną, tj. dominantę. Dla każdej z 15 sfer objętych obserwacją obliczono ponadto ocenę średnią. Na jej podstawie ustalono kolejno miejsca w rankingu najwyżej opiniowanych kategorii, oddziałujących na atrakcyjność inwestycyjną siedmiu jednostek przestrzennych. Z uwagi na podejmowane w kwestionariuszu ankiety zagadnienia, odpowiedzi ekspertów były mierzone skali nominalnej. Wyniki przeprowadzonych badań zostały zaś poddane analizie, weryfikującej zgodność opinii, którą scharakteryzowano za pomocą miar zmienności (Cieślak, 1997, s. 180). W tym celu zastosowano jeden z mierników oceny zgodności opinii (h): tzw. współczynnik dyspersji względnej klasyfikacji⁴, który wyrażany jest wzorem:

$$h = \frac{k}{k-1} (1 - \sum_j f_j^2), h_r \in [0,1]$$

gdzie:

h – wartość współczynnika dyspersji względnej klasyfikacji,

h_r – wartość miary h w r -tym pytaniu,

k – liczba wariantów dla r -tego pytania,

f_j – częstość występowania j -tego wariantu wśród odpowiedzi.

³ W badaniu ankietowym nie wykorzystano pełnego mechanizmu badania delfickiego. Miało jednak ono charakter oceny niezależnych opinii ekspertów, co jest jedną z cech wykorzystania metody delfickiej. Biorąc pod uwagę wysoką zgodność ekspertów w przyznanych ocenach, uznano, że co do zasady – nie ma konieczności powtarzania niniejszego procesu.

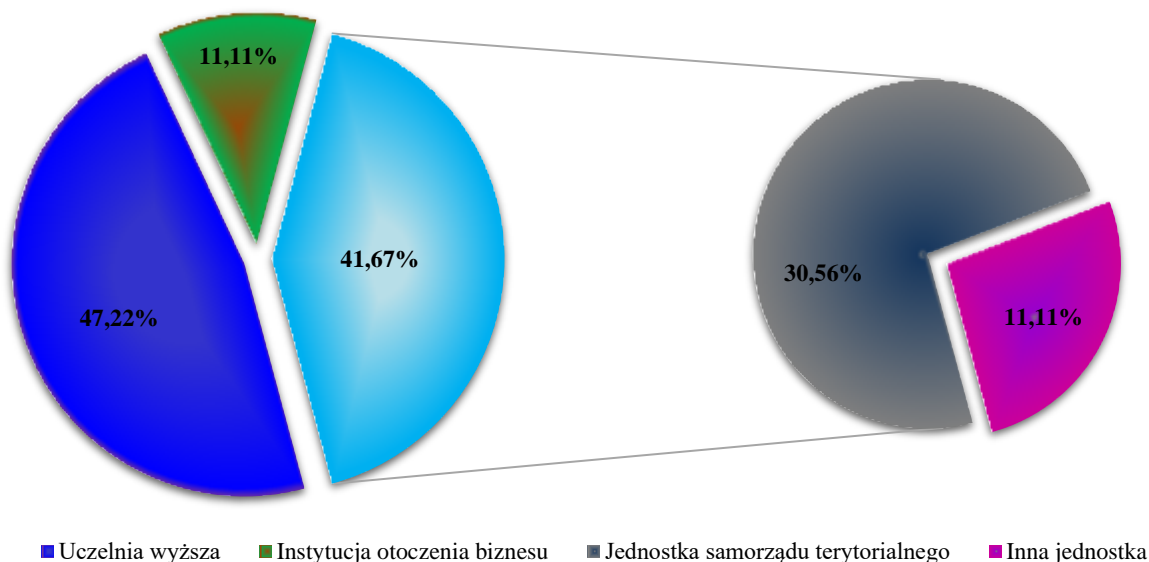
⁴ Miernik, którego rodzaj uzależniony jest od skali, w której mierzone były odpowiedzi poszczególnych ekspertów. Współczynnik dyspersji względnej klasyfikacji zawiera się w przedziale [0, 1]; im jego wartość jest niższa, tym zgodność opinii ekspertów jest lepsza.

2. Charakterystyka próby badawczej

Badanie ankietowe przeprowadzono w 2019 roku wśród 58 ekspertów z podregionów: nowosądeckiego, nowotarskiego, oświęcimskiego, bielskiego, krośnieńskiego, Kraju żylińskiego i prešovského, jak również ośmiu innych obszarów (trzech nieprzygranicznych: Podregionu krakowskiego, tarnowskiego i tarnobrzeskiego; trzech położonych przy granicy z Czechami: Podregionu opolskiego, nyskiego i rybnickiego, jednego Podregionu przygranicznego z Ukrainą: przemyskiego oraz jednego obszaru Przygranicznego Słowacji i Węgier: Kraju košického). Wybrali oni zostali z uwzględnieniem ich specjalistycznej wiedzy, związanej z zagadnieniem objętym obserwacją.

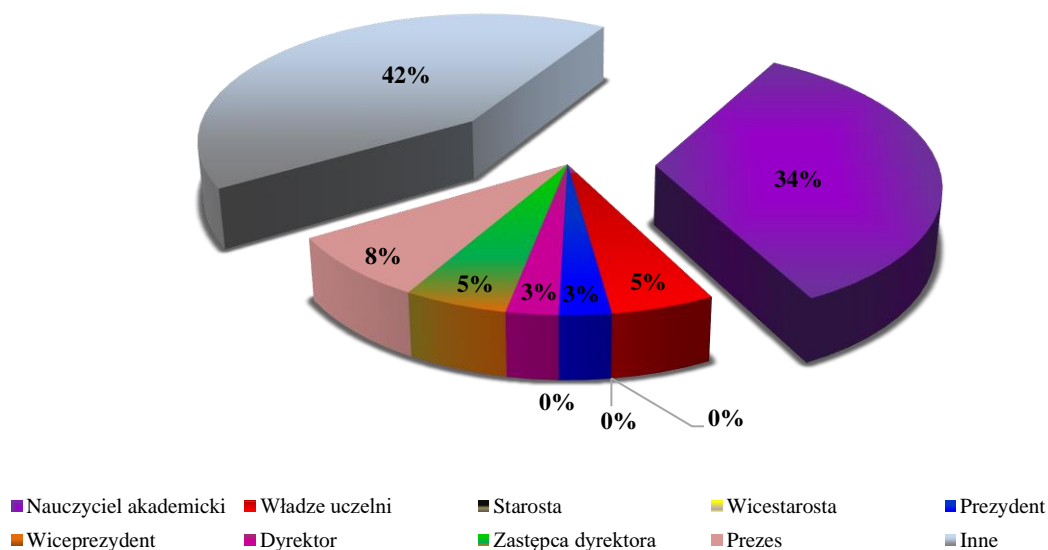
Wśród reprezentantów uczelni wyznaczono 26 ekspertów (łącznie z 16 uczelni), spośród których odesłano 18 ankiet, co stanowiło 69,23% wypełnionych kwestionariuszy. Przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu i władz jednostek samorządu terytorialnego stanowili w niniejszym badaniu 55,17% ogółu próby (32 ekspertów), a zwrotność kwestionariuszy w ramach tej grupy wynosiła 19 ankiet (59,38%). Współczynnik realizacji próby ogółem wynosił zatem 63,79% (37 ekspertów), z czego najliczniejsza grupa osób, które wzięły udział w przeprowadzonym badaniu, reprezentowała uczelnię – 47,22% i jednostkę samorządu terytorialnego – 30,56% (rysunek 1).

Biorąc pod uwagę rodzaj zajmowanego stanowiska, najwyższą wartością wskaźnika (42%) charakteryzowała się grupa „inne”, w ramach której najczęściej wymieniano: kierownika projektu, głównego specjalistę, reprezentanta wymiaru sprawiedliwości i doktoranta. Równie wysokim udziałem w omawianej grupie cechowało się stanowisko nauczyciela akademickiego (34%). Należy również zwrócić uwagę, że pozostałe 24% ogółu ekspertów zajmowało stanowiska kierownicze (rysunek 2).

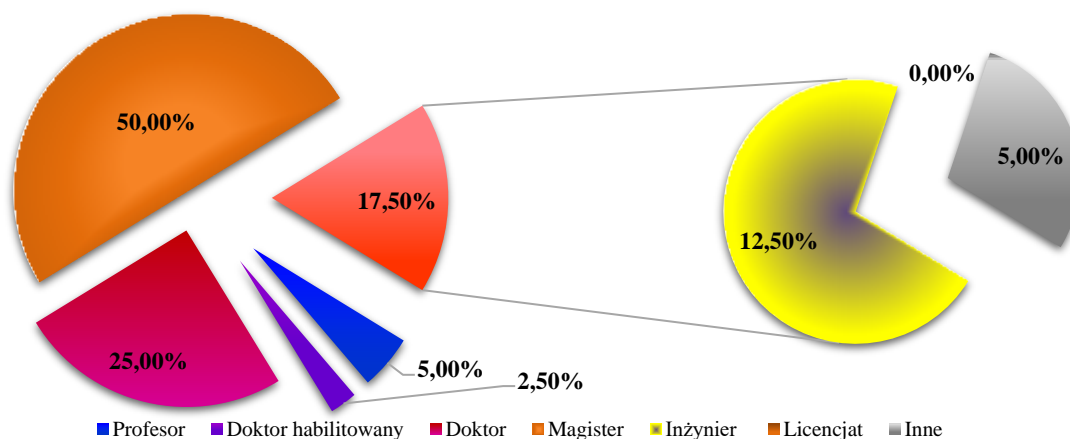
Rysunek 1. Reprezentowana instytucja.

Źródło: opracowanie własne.

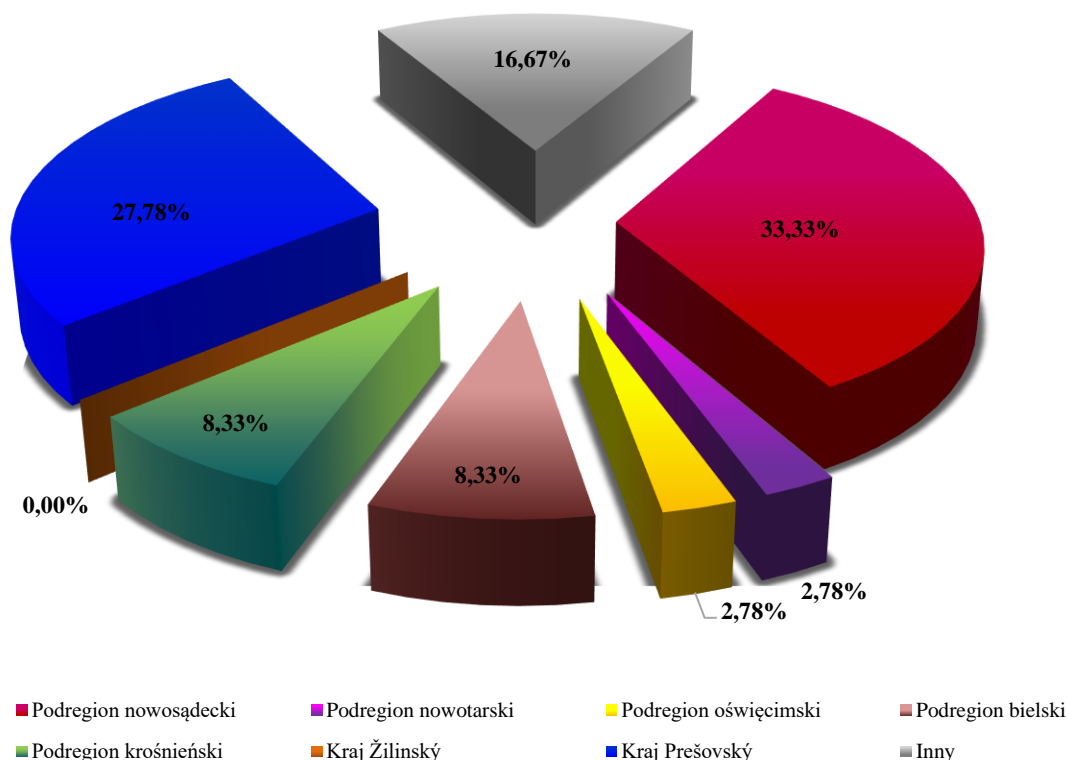
Rysunek 2. Zajmowane stanowisko.
Źródło: opracowanie własne.

Badania wykazały również, że osoby biorące w nich udział w większości legitymowały się tytułem magistra (50%) oraz stopniem doktora, doktora habilitowanego i profesora (łącznie blisko 33% ogółu ekspertów). Wskazując na wysokie kompetencje próby badawczej (rysunek 3), uwzględniono także okres doświadczenia zawodowego, czego odzwierciedleniem jest potwierdzany przez blisko 60% ekspertów staż pracy powyżej 15 lat (w tym 50% z nich odznaczała się ponad 20-letnim doświadczeniem w wykonywanym zawodzie).

Rysunek 3. Stopień/tytuł naukowy.
Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę cel i zakres przeprowadzanych badań, zasadnym jest również zwrócenie uwagi na obszar terytorialny, reprezentowany przez ekspertów. Spośród siedmiu podregionów przygranicznych Polski i Słowacji, największy odsetek stanowili przedstawiciele Podregionu nowosądeckiego (33,33%) i Kraju prešovského (27,78%). W skład innych jednostek terytorialnych najczęściej wskazywanych w kwestionariuszu (16,67%) wchodziły zaś: Podregion krakowski, tarnowski, nyski i Kraj košický (rysunek 4).

Rysunek 4. Miejsce zamieszkania/prowadzenia aktywności zawodowej.
Źródło: opracowanie własne.

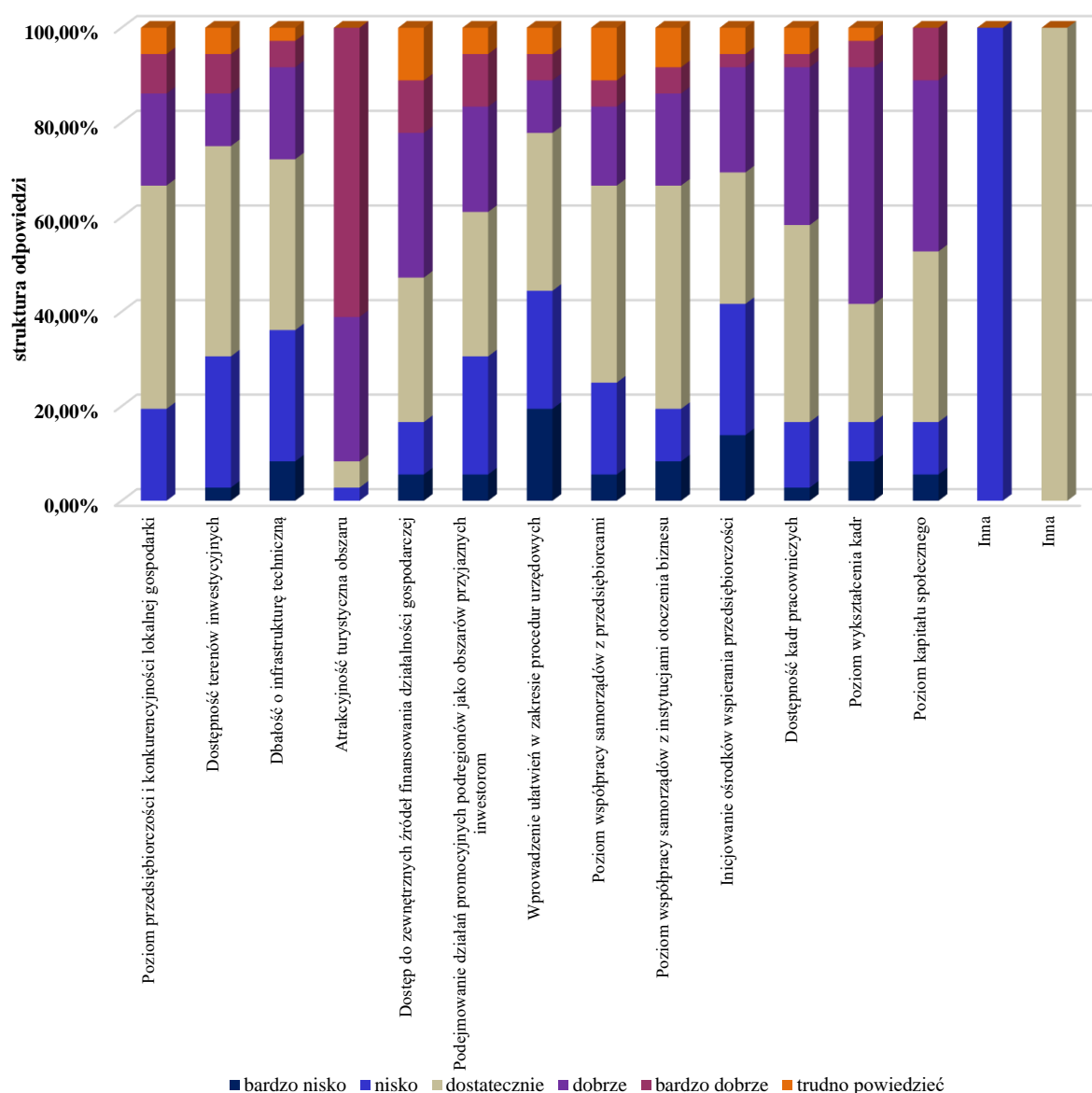
3. Ocena atrakcyjności inwestycyjnej oraz stanu infrastruktury technicznej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji w kontekście przeprowadzonych badań empirycznych

Wyniki przeprowadzonych analiz w pierwszej z dwóch podjętych kwestii w omawianej części odnosiły się (jak zaznaczono w rozdziale dotyczącym metody badań) do 15 sfer oddziaływania. Badania opinii ekspertów wykazały (ze średnią cen 4,5) z relatywnie dużą zgodnością (przy współczynniku dyspersji na poziomie 0,64), że najwyżej ocenianą kategorią oddziałującą na atrakcyjność inwestycyjną siedmiu jednostek przestrzennych, będących przedmiotem publikacji – jest atrakcyjność turystyczna obszaru (dominanta: 5, przy częstotliwości 61,11%). Bezspornie stwarza ona warunki do rozwoju turystyki, rekreacji i lecznictwa uzdrowiskowego, będąc istotną gałęzią lokalnej gospodarki po obu stronach granicy (rysunki 5, 6). Należy wspomnieć, że działania związane z podejmowaniem współpracy w zakresie turystyki, a także ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, jak również promocji partnerstwa cieszyły się największym zainteresowaniem w Programie Współpracy Transgranicznej Polska-Słowacja 2007-2013 (WE decyzja nr C(2007) 6534). Jednocześnie najwięcej realizowanych wówczas projektów odnosiło się do kodów interwencji, obejmujących właśnie te działania. Stąd w Programie Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020 (WE decyzja nr C (2015) 889, Nr CCI 2014TC16RFCB012) uwzględniono ochronę, promowanie i rozwój głównego potencjału obszaru określanego jako dziedzictwo kulturowe oraz przyrodnicze, będące istotnym źródłem zasobów tych obszarów⁵.

⁵ Realizowane programy: Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska-Słowacja 2007-2013: Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr (CCI 2007 CB 163 PO 012, WE decyzja nr C(2007) 6534 z dnia 20.12.2007 r. oraz Program Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020: Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr C (2015) 889, Nr CCI 2014TC16RFCB012 z dnia 12.02.2015 r. Przy czym historia relacji międzypaństwowych w ramach współpracy transgranicznej pomiędzy Polską a Słowacją swój początek datuje w latach 90. XX wieku.

Zauważa się ponadto (uwzględniając wysoką wartość współczynnika zgodności opinii) istotny związek między odpowiedziami ekspertów w zakresie oceny atrakcyjności inwestycyjnej obszarów przygranicznych a oceną wykorzystania przez samorządy lokalne możliwości rozwojowych⁶.

Wskazana zbieżność dotyczy m.in.: (poza atrakcyjnością turystyczną obszaru) szeroko pojmowanego kapitału społecznego, któremu w omawianym pytaniu przyznano (według średniej) najwyższe pozycje w ogólnej klasyfikacji. Wśród nich znalazły się: poziom kapitału społecznego (przy współczynniku dyspersji 0,85 i średniej: 3,36), poziom wykształcenia kadr (średnia: 3,28, wartość wskaźnika dyspersji: 0,80), jak również dostępność kadr pracowniczych, którą oceniono „dostatecznie”, z uwzględnieniem współczynnika zgodności: 0,83.

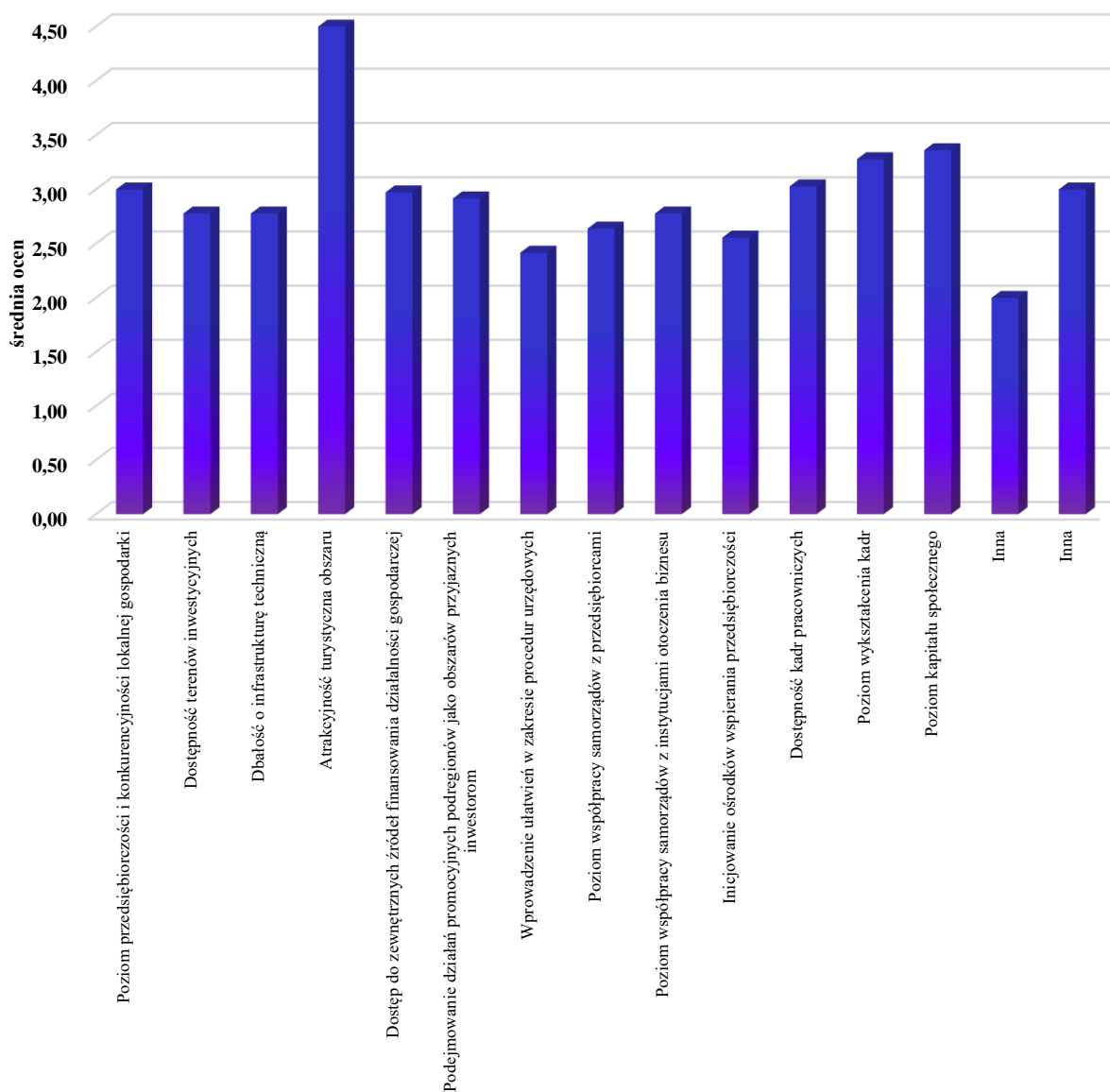
Rysunek 5. Ocena atrakcyjności inwestycyjnej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji w poszczególnych sferach.

* Dostępność transportowa obszaru powiatu, w tym transport zbiorowy.

** Poziom nowoczesności zasobów w sektorze usług publicznych.

Źródło: opracowanie własne.

⁶ Ocena wykorzystania przez samorządy lokalne możliwości rozwojowych była także przedmiotem innych badań Autorki.

Rysunek 6. Średnia ocena atrakcyjności inwestycyjnej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji w poszczególnych sferach.

* Dostępność transportowa obszaru powiatu, w tym transport zbiorowy.

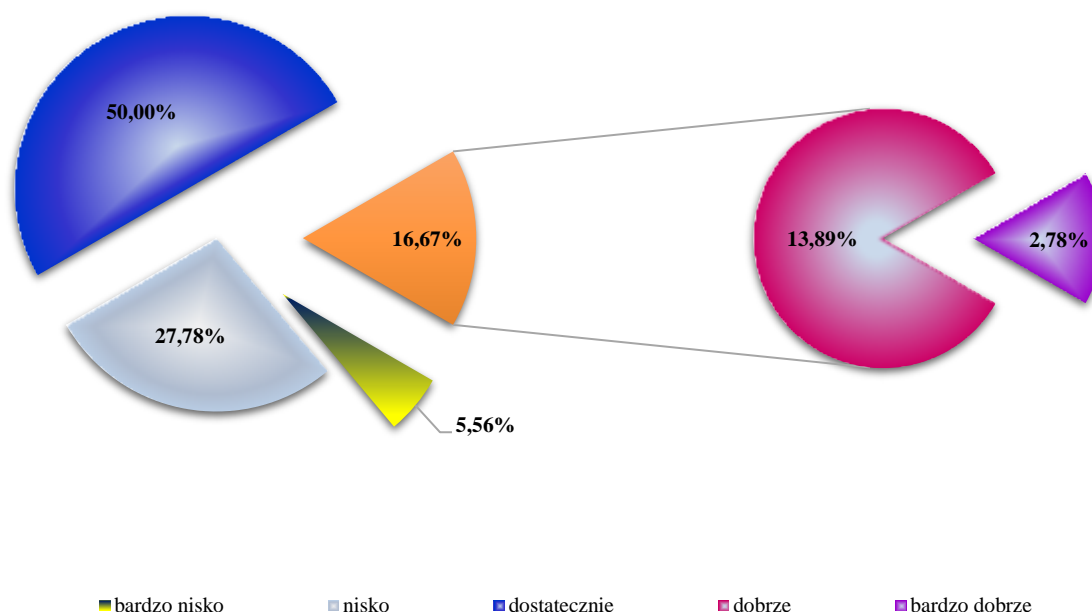
** Poziom nowoczesności zasobów w sektorze usług publicznych.

Źródło: opracowanie własne.

Na szczególną uwagę w analizowanym obszarze zasługuje również opinia ekspertów, spośród których blisko 50% oceniło poziom przedsiębiorczości i konkurencyjności lokalnej gospodarki na poziomie „dostatecznym” (dominanta na poziomie 3, przy częstotliwości: 47,22%), zaś 28% z nich uznało ten aspekt za „dobry” i „bardzo dobry” pod względem atrakcyjności inwestycyjnej siedmiu przygranicznych jednostek przestrzennych. Należy podkreślić, że relatywna komplementarność opinii ekspertów w ocenianym obszarze pozwala twierdzić, iż odpowiedzi badanych nie są przypadkowe. W kwestionariuszu badania zwracali oni także uwagę na tzw. „inne” sfery, oddziałujące na atrakcyjność inwestycyjną obszarów przygranicznych, wśród których wymieniono: dostępność transportową obszaru, w tym transport zbiorowy, jak również poziom nowoczesności zasobów w sektorze usług publicznych.

Za niepokojącą można natomiast uznać zgodną opinię (przy współczynniku dyspersji: 0,92), odnoszącą się do wprowadzenia przez samorządy ułatwień w zakresie procedur urzędowych (średnia ocen 2,42). Blisko 45% ekspertów ocenia je „bardzo nisko” i „nisko”. Stanowić to może podstawę do takiego formułowania polityki regionalnej regionu, która – niwelując złożoność rozwiązań o charakterze prawnym – umożliwi pełne wykorzystanie potencjału gospodarczego obszarów przygranicznych Polski i Słowacji.

Badania w drugiej z podjętych kwestii w omawianej części dotyczyły oceny stanu infrastruktury technicznej analizowanych jednostek terytorialnych. Opinie ekspertów jednoznacznie wskazują na jej niezadowalający poziom (dominanta: 3, częstość: 50%), przy współczynniku dyspersji względnej klasyfikacji na poziomie 0,78 (co świadczy o dużym stopniu zgodności udzielonych odpowiedzi). Co więcej, jedynie niespełna 17% badanych uznało, że analizowaną sferę można ocenić na poziomie „dobrym” i „bardzo dobrym” (rysunek 7).

Rysunek 7. Ocena stanu infrastruktury technicznej (w szczególności drogi) obszarów przygranicznych Polski i Słowacji.

Źródło: opracowanie własne.

Zważywszy na spójność udzielonych opinii ze współczynnikiem częstości odpowiedzi, dotyczących wskazania najistotniejszych problemów rozwojowych obszarów przygranicznych (będących przedmiotem odrębnych badań Autorki) – kwestię infrastruktury technicznej można uznać za priorytetową w procesie podejmowania decyzji o projektowanych działaniach, związanych z usuwaniem barier rozwoju gospodarczego w podregionach.

Problem, na który zwrócono uwagę w przeprowadzonym badaniu, został już poddany próbie zniwelowania na podstawie realizacji Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 poprzez inwestycje w przygraniczną infrastrukturę transportową. Niemniej jednak, wykorzystane w tym zakresie środki finansowe, przeznaczone na rozwiązanie problemów z nią związanych, pozwoliły na wyeliminowanie jedynie pewnej ich

części. Stąd też w Programie Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020 odniesiono się do usprawnienia infrastruktury transportowej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji, uznanej za jedną z najbardziej problematycznych kwestii, wymagających podejmowania przez jednostki terytorialne odpowiednich działań. Za podstawowy cel w tym zakresie przyjęto realizację inwestycji drogowych, pozwalających na stworzenie zintegrowanej sieci komunikacyjnej obu tych krajów. Stwarza ona możliwość ułatwienia im dostępu do korytarzy Transeuropejskich Sieci Transportowych (TEN-T).

Szczegółowo syntetyczne wyniki badań w obszarze traktującym o aspektach odnoszących się do oceny atrakcyjności inwestycyjnej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji zestawiono zbiorczo w tabeli 1.

Tabela 1

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji w poszczególnych sferach	Dominanta	Częstość		Średnia ocen	Ranking miejsc według średniej ocen	Współczynnik dyspersji względnej klasyfikacji
Atrakcyjność turystyczna obszaru	5	22	61,11%	4,50	1	0,64
Poziom kapitału społecznego	3	13	36,11%	3,36	2	0,85
	4	13	36,11%			
Poziom wykształcenia kadr	4	18	50,00%	3,28	3	0,80
Dostępność kadr pracowniczych	3	15	41,67%	3,03	4	0,83
Poziom przedsiębiorczości i konkurencyjności lokalnej gospodarki	3	17	47,22%	3,00	5	0,83
Inna*	2	1	100,00%	3,00		0,00
Dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania działalności gospodarczej	3	11	30,56%	2,97	6	0,93
	4	11	30,56%			
Podejmowanie działań promocyjnych podregionów jako obszarów przyjaznych inwestorom	3	11	30,56%	2,92	7	0,93
Dostępność terenów inwestycyjnych	3	16	44,44%	2,78	8	0,84
Dbłość o infrastrukturę techniczną	3	13	36,11%	2,78		0,89
Poziom współpracy samorządów z instytucjami otoczenia biznesu	3	17	47,22%	2,78		0,85
Poziom współpracy samorządów z przedsiębiorcami	3	15	41,67%	2,64	9	0,89
Inicjowanie ośrodków wspierania przedsiębiorczości	2	10	27,78%	2,56	10	0,93
	3	10	27,78%			
Wprowadzenie ułatwień w zakresie procedur urzędowych	3	12	33,33%	2,42	11	0,92
Inna**	3	1	100,00%	2,00	12	0,00
Ocena stanu infrastruktury technicznej (w szczególności drogi) obszarów przygranicznych Polski i Słowacji	3	18	50,00%	2,81		0,78

* Dostępność transportowa obszaru powiatu, w tym transport zbiorowy.

** Poziom nowoczesności zasobów w sektorze usług publicznych.

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Podjęte w publikacji rozważania pozwalają stwierdzić, że obszary przygraniczne Polski i Słowacji (obejmujące siedem jednostek terytorialnych NUTS 3), pomimo tzw. peryferyjnego charakteru, związanego z położeniem tych jednostek terytorialnych, oddalonych od głównych ośrodków gospodarczych i społecznych obu krajów, są terenami o stosunkowo dużej atrakcyjności inwestycyjnej. Jest to impulsem do gospodarczego rozwoju podregionów, mając jednocześnie korzystny wpływ na sferę społeczną.

Wyniki przeprowadzonych badań uwypuklają kwestię występowania ograniczeń infrastrukturalnych (stanowiących w szczególności niedorozwój infrastruktury technicznej: sieci transportowej, telekomunikacyjnej, energetycznej oraz infrastruktury społecznej: szkół, szpitali) w obrębie analizowanych jednostek terytorialnych. Stanowią one swego rodzaju wyzwanie w realizowaniu prorozwojowej polityki regionalnej jednostek terytorialnych (zwłaszcza uznanych za obszary problemowe), co wynika m.in. z wysokiej ich kapitałochłonności i długiego okresu zwrotu.

Należy dodać, że usprawnienie infrastruktury transportowej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji należy do najbardziej problematycznych sfer objętych wsparciem jednostek terytorialnych w ramach współpracy transgranicznej między tymi państwami. Poddano je próbie rozwiązania m.in.: na podstawie realizacji Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013, którego jednym z założeń była realizacja inwestycji w przygraniczną infrastrukturę transportową. Środki finansowe, przeznaczone na rozwiązanie kwestii z nią związanych, pozwoliły jednak na wyeliminowanie jedynie części istniejących w tym zakresie problemów. Z tego też względu w Programie Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020 zaplanowano głównie: zwiększanie mobilności transgranicznej, w wyniku usprawnienia połączeń transgranicznych, jak również dostępności transgranicznej obszaru pogranicza poprzez rozwój transportu multimodalnego.

Zakres rozważań teoretycznych i empirycznych, podjętych w publikacji, pozwolił ponadto na rekapitulację następujących wniosków:

- 1) Sferą oddziaływania, która w największym stopniu wpływa na atrakcyjność inwestycyjną obszarów przygranicznych Polski i Słowacji, jest atrakcyjność turystyczna obszaru (dominanta: 5, przy częstotliwości 61,11%). Stwarza ona warunki do rozwoju turystyki, rekreacji i lecznictwa uzdrowiskowego. Jest też istotną gałęzią lokalnej gospodarki, stymulując tym samym rozwój lokalny po obu stronach granicy. Należy zatem zwrócić uwagę na szczególne uwrażliwienie samorządów terytorialnych względem środowiska naturalnego i związane nim walory krajobrazowe, występowanie złóż mineralnych i termalnych, dziedzictwo kulturowe, jak również korzystny wizerunek pogranicza polsko-słowackiego, a przy tym istniejącą bazę turystyczną.
- 2) Dostrzega się istotną korelację między opiniami ekspertów w kontekście oceny atrakcyjności inwestycyjnej obszarów przygranicznych, a oceną wykorzystania przez samorządy lokalne możliwości rozwojowych. Zaliczono do nich: poziom kapitału społecznego i wykształcenia, a także dostępność kadr pracowniczych.
- 3) Poziom przedsiębiorczości i konkurencyjności lokalnej gospodarki (pod względem atrakcyjności inwestycyjnej siedmiu przygranicznych jednostek przestrzennych) – uznać można za „dostateczny” (50% opinii, dominanta na poziomie 3, przy częstotliwości: 47,22%). 28% ekspertów oceniło go na poziomie „dobrym” i „bardzo dobrym”.

- 4) Najniżej ocenianą sferą, oddziałującą na atrakcyjność inwestycyjną badanych obszarów przygranicznych, jest „wprowadzanie przez samorzady ułatwień w zakresie procedur urzędowych”. Blisko 45% ekspertów oceniło to „bardzo nisko” i „nisko” (średnia ocen 2,42). Szczególną uwagę w zakresie formułowania polityki regionalnej regionu, umożliwiającej pełne wykorzystanie potencjału gospodarczego obszarów przygranicznych Polski i Słowacji, należy zatem zwrócić na niwelowanie złożoności rozwiązań o charakterze prawnym.
- 5) Poziom infrastruktury technicznej obszarów przygranicznych Polski i Słowacji ocenić można jako niezadowolający (dominanta: 3, częstość: 50%).

Problematyka atrakcyjności inwestycyjnej obszarów przygranicznych – ze względu na jej zakres oraz związek z innymi sferami (warunkami i poziomem rozwoju gospodarczego, poziomem przedsiębiorczości, polityką władz lokalnych etc.) – będzie przez Autorkę (z uwagi na rozległość podejmowanej tematyki) rozwijana (z wykorzystaniem zarówno metod ilościowych, jak też jakościowych) w kolejnych badaniach naukowych.

Bibliografia

- Cieślak, M. (red.). (1997). *Prognozowanie gospodarcze – metody i zastosowania*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Czerwieniec, E. (2007). Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w środowisku lokalnym. *Zesz. Nauk. AEP*, 94.
- Fischer, R.G. (1978). The Delphi Method: A Description, Review, and Criticism. *Journal of Academic Librarianship*, 4(2).
- Godlewska-Majkowska, H. (red.). (2011). *Atrakcyjność inwestycyjna regionów jako uwarunkowanie przedsiębiorczych przewag konkurencyjnych*. Warszawa: PAiIZ.
- Kozak, M., Pyszkowski, A., Szewczyk, R. (1998). *Słownik rozwoju regionalnego*. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Regionalnego.
- Nowak, S. (2008). *Metodologia badań społecznych*. Warszawa: PWN.
- Program Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska – Słowacja 2014-2020, Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr C (2015) 889, Nr CCI 2014TC16RFCB012 z dnia 12.02.2015 r.
- Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013, Decyzja Wykonawcza Komisji Unii Europejskiej Nr CCI 2007 CB 163 PO 012, WE decyzja nr C(2007) 6534 z dnia 20.12.2007 r.
- Rozporządzenie Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2007 r., Nr 214, poz. 1573, z późn. zm.) na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz.Urz. UE. L 154 z 21.06.2003, z późn. zm.).
- Szymła, Z. (2005). *Podstawy badań rozwoju regionalnego*. Bochnia: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Bochni.